

PARTICIPATÍVNE PLÁNOVANIE V TRNAVE

Ing. arch. Viera Kiseľová, architektka-urbanistka a špecialistka na participáciu, MsÚ Trnava

Ing. arch. Zuzana Krivošová, PhD., architektka-urbanistka a špecialistka na participáciu, externá spolupracovníčka MsÚ Trnava

V Trnave verejnosť zapájame najmä do plánovania mesta, konkrétne do plánovania jeho verejných priestorov. Okrem samotných participatívnych plánovaní sa obyvatelia mesta Trnava mohli zapojiť aj do Participatívneho rozpočtu, do prípravy Komunitného plánu sociálnych služieb, do Plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja, aj do tvorby Plánu kultúry.

V snahe nechať obyvateľom čo najväčšiu možnosť ovplyvniť premenu verejných priestorov vo svojom okolí, sme sa snažili o ich **zapojenie do všetkých fáz plánovacieho procesu**. Pri príprave zadania i v procese tvorby stavebnej dokumentácie.

Participačný tím viedli expertky a experti na participáciu, väčšinou išlo o jedného interného a niekoľkých externých spolupracovníkov. Konkrétne v Trnave rozbiehala participácie Zuzana Krivošová a neskôr ich prevzala Viera Kiseľová. Obe sú aj autorkami tohto článku. K tímu však patril aj celý širší tím pracovníkov úradu, odborníkov z rôznych oblastí – architektov, urbanistov, krajinných architektiek či dopravného inžiniera. Pri tvorbe sprievodných textov a oslovovaní verejnosti sme zapojili aj špecialistov na komunikáciu a marketing. Kolegovia nám pomáhali viesť menšie skupiny, korigovali textové výstupy, či dávali svoje odborné vstupy k problematike. Pri facilitácii náročnejších stretnutí, keď bol očakávaný konflikt, sme tím doplnili aj o skúseného psychológa.

PLÁNOVANIE VEREJNÝCH PRIESTOROV

Keďže plánovanie verejných priestorov predstavuje dlhoročný proces, realizované boli zatiaľ iba niektoré z nich. Ide najmä o tri dvory na sídlisku Zátvor na Veternej ulici, jeden z dvorov na Hospodárskej ulici, dvory na Okružnej ulici a na ulici G. Dusíka.

Rozbehnutých projektov vo fáze realizácie alebo tvorby stavebnej dokumentácie je ale pomerne viac. V realizácii sú ďalšie dva dvory na Hospodárskej. Stavebná dokumentácia je pripravená pre ďalších šesť dvorov na Hospodárskej, pre parčík na sídlisku Družba takzvanú „Agátku“, aj pre tri vnútrobloky na Tehelnej ulici. V rôznych fázach tvorby projektu je aj revitalizácia obytného súboru na ulici gen. Goliána na sídlisku Linčianska, vnútroblok na Spartakovskej, Čajkovského či park Janka Kráľa.

Zo **začatých projektov**, kde zatiaľ prebehla alebo prebieha participácia, sú to parčík na Kapitulskej, Vnútroblok Bučianska-Tehelná-Vladimíra Clementisa tzv. „Kopec v Jame“ či obnova prírodného kúpaliska v rekreačnej oblasti Kamenný mlyn. A v príprave sú ďalšie.

V budúcom roku 2022 začneme aj finálnu fázu participácie, **zbieranie spätných väzieb** na verejné priestory, ktoré sa realizovali so zapojením verejnosti. Budeme overovať, nakoľko sa podarilo naplniť zadania a potreby obyvateľov.

PARTICIPATÍVNY ROZPOČET A JEHO ZMENY

Participatívny rozpočet v Trnave prebiehal od roku 2016 a v roku 2020 bol prerušený epidémiou. V súčasnosti sa neplánuje jeho priame pokračovanie. Jeho miesto nahradí pripravovaný projekt **Plánuj**

Zber podnetov k cykloprojektom a Kapitulskej ulici
Foto: Zuzana Krivošová

mesto Trnava, cez ktorý obyvatelia dostanú množstvo informácií o projektoch a plánoch svojho mesta a postupne budú zapájaní aj do tvorby rozpočtu a do plánovania budúcich investícií. Samotná miera participácie verejnosti na tvorbe rozpočtu bude pritom prehlbovaná postupne počas viacerých rokov. planujmesto.trnava.sk

PARTICIPÁCIA V KULTÚRE

Zaujímavé je aj pozrieť si, ako obyvateľov do svojich aktivít zahŕňa **Mestské kultúrne informačné stredisko – Zaži v Trnave**. V roku 2021 spolu s verejnosťou vytvorili plán kultúry, v ktorom teraz pokračujú vytváraním lokálnych kultúrnych centier na sídlisku Družba v miestnej časti Kopánka a v obci Modranka.

Nie všetky plánovacie procesy v Trnave však prebiehajú so zapojením verejnosti. Od projektu k projektu posudzujeme, či a ako obyvateľov zapojiť. A tiež v akej miere to pri tom-ktorom projekte dáva zmysel. Postupne po krôčikoch smerujeme k tomu, aby zapojenie verejnosti bolo **štandardnou súčasťou procesu**. Tak ako naši obyvatelia aj my postupne naberalme skúsenosti a budujeme si vzájomnú dôveru.

AKO NA TO – OPIS PROCESU

Oboznámenie sa s miestom

Prvým krokom plánovania nejakého verejného priestoru bolo zistiť o ňom čo najviac. Jednak teoreticky z máp, plánov a stratégií, a jed-

nak na obhliadkach terénu. Spolu s mestskými architektmi sme si ako participatívny tím podrobne našťudovali územný plán a prešli ich odporúčaniami k rozvoju lokality. Pri obhliadke terénu sme sa zamerali na pozorovanie interakcií ľudí, na to čo tam robia, prípadne kam smerujú a následne na **rozhovory** s nimi. S obyvateľmi sme hovorili priamo počas **terénnych prieskumov** a tiež sme organizovali **verejné stretnutia**. Ľudí sme najmä počúvali – to ako vnímajú svoje územie, ich pripomienky k súčasnému stavu, s čím sú spokojní a čo v danom mieste funguje aj čo nefunguje. **Potreby a problémy užívateľov** nás zaujímali rovnako ako ich **predstavy o budúcnosti**. Všetky podnety, aj tie, ktoré sa nášho projektu týkali len okrajovo, sme si zaznamenali.

Okrem počúvania sme s ľuďmi hovorili o budúcich možnostiach územia, zoznamovali sme ich s územným plánom pre danú lokalitu, s tým, aké možnosti ponúka a aké limitácie stavia. Overovali sme si informácie, ktoré o území vieme, a prehlbovali tie, ktoré sme iba tušili, napríklad či na mieste kedysi nebola neoficiálna skládka, alebo z tých pozitívnejších: kde je najlepšia sánková trasa, či kam ústi vychodená skratka).

Plánovanie parčíka na Kapitulskej ulici
Foto: Veronika Majtánová

Verejné stretnutia sme sa snažili uskutočniť priamo v území. V zimných mesiacoch a v prípade zlého počasia sme ale využívali aj budovy v správe mesta – väčšinou najbližšiu základnú či materskú školu. Niektoré verejné stretnutia sme viackrát opakovali. Išlo najčastejšie o objasnenie niektorých bodov napätia, keď sa dve skupiny užívateľov priestoru nevedeli dohodnúť, alebo mali protichodné požiadavky.

Stretnutia a rozhovory nám dovolili ísť do hĺbky – priniesli nám cenné podnety a komplexnejšie porozumenie územiu, jeho problémom aj možnostiam (kvalitatívny prieskum).

Čo sa pýtať

Prvé zisťovania v území sme následne konfrontovali s plánmi a možnostami mesta, s limitáciami územného plánu. V kooperácii s mestskými architektmi sme si vyjasnili, čo je potrebné vedieť, a vytvorili sme **dotazníkový prieskum**. Teraz sme sa mohli začať pýtať vo veľkom (kvantitatívna metóda).

Dotazníky bolo možné vyplniť **online, ale i fyzicky**. Dávali sme ich vždy do schránok obyvateľov v okolí riešeného územia. Zberné miesta na dotazníky boli zvyčajne v samotných vchodoch do bytov. Ak sa prieskum týkal veľkého množstva ľudí, na odovzdanie vyplnených formulárov sme využili blízke budovy v správe mesta.

Dotazníkové hárky mali vždy priloženú aj mapku územia, kde bolo možné zakresliť či už problémové miesta, dovysvetliť, čo sa v texte nedá, či navrhnúť nejakú zmenu.

Odpovede sme zosumarizovali a spracovali do **podrobných výstupov z prieskumu**, ktoré boli uverejnené na stránke mesta a bolo možné ich ešte pripomenkovať. Problémy a nápady obyvateľov sme taktiež ešte interne prešli s oddelením územného rozvoja a koncepcií. S ich pomocou sme zhrnuli záverečné myšlienky správy tak, aby tam boli reflektované všetky popísané potreby obyvateľov. Tieto sa pretavili do **zadania pre investičné oddelenie** a do **finálnej správy z prieskumu**, ktoré boli **súčasťou podkladov** na verejné obstarávanie či architektonickú súťaž. Pre architektov, ktorí zákazku získali, bolo povinnosťou potreby obyvateľov v návrhu zohľadniť.

Predstavenie ideového návrhu

Obyvateľom sme potom návrh predstavili ešte vo fáze **konceptu**, architektonickej štúdie či rozpracovanej idey. Obe strany si tak mohli overiť, či sú podnety a návrhy dostatočne zapracované už v úvodnej fáze a nie až v stavebnom projekte, ktorý meniť je veľmi ťažké. I tu sme niektoré stretnutia opakovali viackrát, kým sa doladili všetky detaily či body napätia. Toto sa týka projektov, pri ktorých bol participatívny tím už od ich začiatku. Pri iných projektoch, napríklad pri plánovaní Kukučínovej ulice, obyvatelia dostali možnosť vyjadriť sa až pri predstavení projektu, čo viedlo k námietkam a pozastaveniu realizácie približne o rok.

Kvalita projektu aj vypočutie a zapracovanie potrieb obyvateľov sa pritom od architekta k architektovi, od projektanta k projektantovi líšila. Potešením bolo, keď boli ochotní a schopní zapracovať veľmi tvorivo každú pripomienku a podnety občanov boli pre nich pozitívnou výzvou, čo sa pretavilo aj do zdarného výsledku.

Informovanosť a dostupnosť

Snažili sme sa, aby informácie o plánovaných stretnutiach a prieskumoch boli **dostatočne včas publikované** na stránkach a sociálnych sieťach mesta. Keďže, pochopiteľne, nie každý tieto informačné kanály sleduje, obyvatelia z okolia priestoru, ktorý sme šli plánovať, mali informáciu o stretnutí **nalepenú na dverách a dotazníky** mali pripravené **vo svojej schránke**.

Uvedomujeme si, že dostupnosť informácií a služieb online je kľúčová, no stále existujú ľudia, ktorí tieto možnosti nemajú alebo nepoužívajú. Ak sa pokúšame o participatívne plánovanie, tak by malo byť dostupné všetkým obyvateľom, aj tým, ktorí majú znevýhodnenia, či patria k nejakej minorite.

Aby sme si overili, či v dostatočnej miere zapájame všetky vekové skupiny obyvateľov, zbierame aj základné štatistické údaje o našich respondentoch a porovnávame ich s demografiou danej oblasti. Máme tak možnosť chýbajúcu vekovú skupinu doplniť inou metódou zisťovania (napríklad vybrať sa na návštevu do miestneho klubu dôchodcov alebo na základnú školu).

Verejné obstarávanie a financovanie projektov

Mesto Trnava zvolilo prístup proaktívne vytvárať dokumentáciu pre projekty vo verejnom záujme a následne hľadať finančné schémy, ktoré odzrkadľujú potreby mesta.

Viacero projektov bolo financovaných pomocou IROP (Integrovaný regionálny operačný program), ktorého výzvy boli v čase žiadosti o podporu zamerané na opatrenia na adaptáciu na zmenu klímy. Súčasťou žiadosti o podporu boli aj výstupy z plánovania s verejnosťou. ■ →

RESUME: PARTICIPATORY PLANNING IN TRNAVA Participatory budgeting and planning of public spaces in Trnava have been going on for more than 5 years. We have gained a lot of experience and the article will guide you through all the stages of public participation in decision-making about public spaces in Trnava.